

המחקר הוא אחד משלושה תחומי העשייה המאפיינים את האוניברסיטה הפתוחה נוסף על פיתוח קורסים והוראה. חברי הסגל של האו"פ עוסקים בנושאי מחקר רבים ומגוונים המייצגים את תחומי הדעת השונים: מדעי הרוח, מדעי החברה, מדעי הטבע והחיים, מדעים מדויקים והנדסה.

בראש תחום המחקר עומד דיקן המחקר הממונה על רשות המחקר באו"פ, על מכוני המחקר ועל שמירה על אתיקה במחקר. דיקן המחקר הוא גם יו"ר הדירקטוריון של אופמופ, החברה להעברת טכנולוגיות של האו"פ. פרופ' מירי סורוז'ין ז"ל כיהנה כדיקן המחקר עד יום פטירתה, האחד באפריל 2014. במקומה נכנס לתפקיד פרופ' מנור מנדל.

רשות המחקר

רשות המחקר פועלת לעידוד עבודת המחקר של חברי הסגל באו"פ על ידי סיוע באיתור של מקורות חיצוניים למימון מחקרים ובהפניית הצעות המחקר אליהם. כמו כן הרשות מקדמת את הפעילות המחקרית של החוקרים באו"פ על ידי תמיכה ישירה באמצעות קרן פנימית המממנת מענקי מחקר, מלגות לתלמידי מחקר ונסיעות להצגה של תוצאות מחקר בכנסים מדעיים.

רשות המחקר אחראית למעקב הכספי והמינהלי אחר הצעות המחקר שהוגשו באמצעותה וזכו למימון ומנהלת את תקציבי המחקר של החוקרים. הרשות גם מקיימת סדנאות הדרכה להגשת בקשות למענקי מחקר ממקורות חיצוניים וימי מחקר שנתיים שבהם מוצגת הפעילות המחקרית שנעשית באו"פ לעובדי האו"פ ולקהל הרחב. רשות המחקר מטפלת בצורכי החוקרים באו"פ בכל הנוגע לתשתיות פיזיות (מעבדות, מחשבים) ולכוח האדם הנדרש לביצוע המחקרים (תלמידי מחקר ועוזרי מחקר). היא גם עוסקת בגיבוש הסכמים עם מוסדות אקדמיים אחרים לקידום שיתופי פעולה בין החוקרים באו"פ לבין עמיתיהם במוסדות אלה.

ליד רשות המחקר פועלת ועדת היגוי ובה ארבעה חברי סגל אקדמי בכיר הממונים על ידי הנשיא ומייצגים תחומי דעת שונים. בראש ועדת ההיגוי עומד דיקן המחקר. ועדת ההיגוי מופקדת על קביעה של אמות המידה להערכת הבקשות המופנות למימון מהקרן הפנימית ועל חלוקת המשאבים של הקרן.

חידושים ברשות המחקר

- במטרה לעודד חוקרים להגיש בקשות לתכנית המסגרת למו"פ של האיחוד האירופי **Horizon 2020** לשנים 2020-2014 נערכו השנה מפגשים מרוכזים ומפגשים אישיים לחוקרים עם מנהלי המסלולים השונים מ-ISERD (המינהלת הישראלית למו"פ האירופי), הגוף הממלכתי המופקד על שילוב מדינת ישראל ב-ERA (European Research Area).
 - רשות המחקר בשיתוף עם יחידת היוזמות האקדמיות הבין-לאומיות אירחה את נציגות המל"ג בתכנית **Erasmus+** לשנים 2020-2014 (תכנית האיחוד האירופי בתחום השכלה, הדרכה, צעירים וספורט).
 - כדי למנף את השתתפותם של חוקרים מהאו"פ בתכנית המו"פ האירופית **Horizon 2020** גייסה רשות המחקר לשורותיה מתאמת מחקר תכניות של האיחוד האירופי.
- לאור הגידול במספר הגשות של חוקרים לקרן הפנימית של רשות המחקר, ועל מנת לסייע לחוקרים לבצע את מחקריהם, הוגדל השנה תקציב הקרן הפנימית של רשות המחקר ב-25%.
- מינהל המחשוב סייע בשדרוג ובעדכון הכלים הממוחשבים עבור מענקי מחקר פנימיים (מענקי השלמה לזוכים בקרנות מחקר חיצוניות) ולהגשת בקשות לוועדת האתיקה.
- השנה אוגמו צורכיהם של חברי סגל הזקוקים לתשתיות מחשוב מרכזי למחקריהם. גובשה תכנית להקמת מערך מחשוב עתיר-ביצועים (High-Performance Computing, HPC) על ידי רשות המחקר ומינהל המחשוב בשיתוף חוקרים רלוונטיים, שכוללת שדרוג של מעבדת מדעי המחשב. התכנית תבוצע בשלבים במהלך שנת התקציב הבאה.

- על ידע תאורטי ועל ניתוח השוואתי ואנלוגי תרחישי המדיניות השונים מחייבים לזהות את בעיות הליבה, את השחקנים הפעילים בשדה הנחקר ואת האפשרויות השונות של תגובתם למדיניות שהממשלה (או ישות מדינית אחרת) תיישם. לפיכך התרחישים מסייעים בתהליכי קבלת החלטות, הן ברמה של מקבלי ההחלטות הפורמליים והן ברמה של שחקנים חוץ-מוסדיים המנסים להשפיע על תהליך של קבלת ההחלטות. פעילות המכון בשנה האחרונה כללה, בין היתר:
 - סדנת מחקר: "איך להימנע מפילים לבנים – אספקה וולונטרית ותפעול של מוצרים ציבוריים"
 - סדנת מחקר: "טשטוש מושגי השכול, הגבורה וההקרבה"
 - סדנה: "ניתוח תרחישי מדיניות"
 - יום עיון: "תרחיש: ההשלכות של יישום שירות אזרחי חובה"
 - יום עיון: "תרבות פוליטית – המקרה של הון ושלטון"
 - סדנה בין-לאומית: "דמוקרטיזציה של ניהול סיכונים"
 - סדנה ישראלית-קפריסאית: "האתגר של מדיניות חינוך במהלך קונפליקטים מתמשכים: מבט השוואתי בין ישראל ובין קפריסין"
 - הוצאה לאור של ספר מאמרים מדעיים בנושא שירות אזרחי חובה
 - המשך קבלת מענק מחקר בנושא אחריות תאגידית
 - מחקר בנושא אספקה וולונטרית דינמית של מוצר ציבורי עם הוצאות הקמה ואחזקה

המכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה

המכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה בראשות ד"ר ניצה גרי הוא גוף המחקר של האו"פ לבחינת שילוב של טכנולוגיות חדשניות בתהליכי הוראה ולמידה. המכון פועל לעידוד מחקרים של חברי סגל האוניברסיטה, אשר ישפרו את ההבנה של תהליכי ההוראה-למידה שמתרחשים בסביבות עתירות טכנולוגיה, ולשילובן של טכנולוגיות חדשניות בהוראת קורסים באקדמיה בכלל ובאו"פ בפרט. המכון הוקם בשנת 2010 במקומו של **מרכז צייס** לחקר שילוב טכנולוגיות בהוראה שפעל באו"פ משנת 2004, והוא מונה כיום כ-50 חברי סגל מהמחלקות השונות באו"פ. כמו כן פעילה בו עמיתת מחקר במשרה חלקית. המכון פועל בשיתוף פעולה הדוק עם המרכז לשילוב טכנולוגיות בלמידה (שה"ם). חלק נכבד ממישמתו של המכון הוא תרומה לגיבושה של קהילת חוקרים ישראלית המקיימת קשר הדוק בין חבריה, ובהתאם לכך המכון מקיים פעילות אקדמית שוטפת ומגוונת הכוללת סמינרי מחקר, ימי עיון וכנסים.

- השנה הוסדר נושא העסקתם של עוזרי מחקר על חשבון מענקי מחקר במערכת חילן.
- בעקבות החלטת הנהלת האו"פ, שאושרה בסנאט, לייצב את מעמד מכוני מחקר בהקמה, עודכן נוהל מכוני המחקר, ונקבעו בו אמות המידה הדרושות להקמת מכון מחקר, לתפעולו ולהמשך פעילותו.
- באפריל 2014 נערך יום עיון בנושא אתיקה לכל חברי ועדות האתיקה.

מכוני מחקר

באו"פ פועלים שלושה מכוני מחקר שמשמשים קורת גג מדעית, מוסדית ומעשית למחקר חוצה מחלקות בתחומי דעת שונים ולקשרי הגומלין ביניהם. המכונים מסייעים לחוקרים לייצר ידע מדעי חדש ומאפשרים הפריה הדדית ושיתוף פעולה, לימוד משותף של סוגיות שונות וכן קיום פעילויות עם חוקרים ועם מומחים מהארץ ומחו"ל.

המכון לחקר מדיניות, כלכלה פוליטית וחברה

המכון לחקר מדיניות, כלכלה פוליטית וחברה בראשות ד"ר ורדה וסרמן (שהחליפה את אביעד ברחיים ביוני 2014) הוא מרכז בין-תחומי שמטרתו לקדם מחקר בנושאים תאורטיים, אמפיריים ויישומיים הנוגעים לזיקת הגומלין בין עיצוב מדיניות ויישומה לבין תהליכים ומנגנונים חברתיים, פוליטיים וכלכליים. המכון מעודד מחקרים המתמקדים במקרה הישראלי או במקרים אחרים, מחקרים השוואתיים ומחקרים הבוחנים את הממדים הגלובליים והבין-לאומיים של עיצוב מדיניות ויישומה. כדי ליצור סביבה מחקרית חיונית ופורייה עבור חוקרים מתחומים שונים המכון מארגן סמינרים וכנסים בין-לאומיים ומקומיים, מפרסם סדרת ניירות עבודה ומספק סיוע מחקרי לחבריו.

במחצית השנייה של שנת 2014 מונתה הנהלה חדשה למכון אשר מבקשת להתמחות בבנייה ובניתוח של תרחישי מדיניות בתחומי הידע של חברי המכון. על בסיס הידע שנצבר בשנים 2010-2013 בנוגע לתרחישי מדיניות בנושא יחסי צבא-חברה המכון מבקש להתמחות במתודולוגיה ייחודית שמייצרת בסיס משותף לכל חברי המכון מתחומי הידע השונים. במסגרת התאורטית החדשה ובמטרה להציע תרחישי מדיניות שונים שיסייעו בניתוח חלופות מדיניות בנושאים אקטואליים שונים, הוקמו ארבע קבוצות מחקר בתחומים צבא וביטחון, מגדר, קיימות ומדיניות חינוך, ובהן חוקרים מהאו"פ ומאוניברסיטאות אחרות. בהיותם מבוססים

במהלך תשע"ד ערך המכון שני ימי עיון לציבור הרחב: "למידה, חדשנות וטכנולוגיה בראי השפה"; "קורסי MOOCs (Massive Open Online Courses): התלהבות מול מציאות". כמו כן נערכו שבעה מפגשים סמינריים שבהם הציגו את מחקריהם חברי המכון לחקר חדשנות, חוקרים אורחים מישראל ומארצות הברית וסטודנטים לתארים מתקדמים המונחים על ידי החברים.

להלן מבחר מחקרים שערכו חברי המכון:

ד"ר אינה בלאו ופרופ' יורם עשת: "הונאה טכנולוגית בלמידה באמצעות טכנולוגיות דיגיטליות"

ד"ר גל בן-יהודה ופרופ' יורם עשת: "בחינת ההשפעה של קריאה פעילה על הבנת טקסט בפורמט דיגיטלי"

ד"ר ניצה גרי, ד"ר רותי גפני ואמיר וינר: "עקומת הלמידה הדיגיטלית: שימוש באתרי קורסים ובוידאו מקוון בלמידה מעורבת ולמידה מרחוק"

ד"ר ורד זילבר-ורוד וד"ר ניצה גרי: "הערכת מנועי זיהוי דיבור אוטומטיים בעברית לצורכי חיפוש בתוכני וידאו ואודיו"

ד"ר יורם קלמן: "הרכיב הכרונומי של תקשורת מקוונת מכיל מידע חברתי"

כנס צ"י 2014

כנס צ"י 2014 היה התשיעי בסדרה של כנסי המחקר השנתיים שהמכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה יוזם. הכנס הוא זירת מפגש לחוקרים ולאנשי הפיתוח המובילים בתחום החדשנות וטכנולוגיות הלמידה בארץ, אשר מציגים בו את מחקריהם. הכנס תורם לגיבושה של קהילת חוקרים ישראלים בתחום של טכנולוגיות למידה ולמיצוב האו"פ כגוף מוביל במחקר ובהטמעה של טכנולוגיות בתחום זה. לשני ימי הכנס נרשמו כ-700 איש מרוב המוסדות האקדמיים וכן מארגונים ומחברות. בכנס הוצגו 36 מאמרים ו-41 כרזות, והוא כלל הרצאות אורח של Prof. Thomas C. Reeves מאוניברסיטת Georgia ושל Prof. Eszter Hargittai מאוניברסיטת Northwestern. מאמרים נבחרים מהכנס מתפרסמים מדי שנה בגיליון מיוחד של כתב העת Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects.

המכון לחקר היחסים בין יהודים, נוצרים, מוסלמים

במכון לחקר היחסים בין יהודים, נוצרים ומוסלמים בראשות פרופ' בת-ציון עראקי קלורמן חברים מעל 40 חוקרים, מרביתם אנשי האו"פ, ומקצתם ממוסדות אקדמיים אחרים. מטרת המכון היא לקדם מחקר בנושאי השיח של שלוש

הדתות המונותאיסטיות בתחומי ידע מגוונים ובתקופות היסטוריות שונות. הפעילות המחקרית נועדה גם לתרום לתפקידו הציבורי של המכון – להעמיק את ההבנה של הדתות ואת האינטראקציה ביניהן ולהביא את ממצאי המחקר בפני הקהל הרחב. כל אלה מעוררים עניין בקרב חוקרים רבים. חלקם הצטרפו לקהילת המחקר שנוצרה סביב המכון, משתתפים בפעילויותיו ומקדמים באמצעותו את חקר היחסים בין שלוש הדתות.

קבוצות מחקר בחסות המכון

■ קבוצה החוקרת יחסי יהודים ונוצרים במאות הראשונות לספירה. במהלך השנה התקיימו שלושה מפגשים לדיון במחקרים בעבודה: **ד"ר רבקה ניר**, האוניברסיטה הפתוחה, בנושא "יוחן המטביל באוונגליון הרביעי: העד המהימן לישו – אלוהים ואדם"; **ד"ר יעל ווילפנד**, האוניברסיטה העברית, בנושא "קריאה חדשה באוניות של מפת מידבא – איקונוגרפיה ותאולוגיה"; **פרופ' דניאל שוורץ**, האוניברסיטה העברית, בנושא "הדות ועם ישראל אצל פאולוס".

■ קבוצה החוקרת את הנושא "עיצוב גבולות – הגדרת זהות בסביבה רבדתית ורב-תרבותית". הקבוצה מקיימת "עבודת שטח", כגון תצפיות, ראיונות, ביקור בארכיונים וכן מפגשים חודשיים לדיון וניתוח הממצאים מהשטח. כן התקיימו חמישה מפגשים עם מומחים בתחומי דעת שונים המשיקים למושא המחקר: **כרמה בן-יוחנן**, אוניברסיטת תל-אביב, בנושא "זרמים באורתודוקסיה היהודית ויחסם לנצרות"; **אוריאל פיינרמן**, יד יצחק בן-צבי, בנושא "מתודולוגיה של הדרכה"; **ד"ר אסף זלצר**, אוניברסיטת חיפה, בנושא "על הסיור הלימודי"; **ד"ר קובי כהן-הטב**, אוניברסיטת בר-אילן, בנושא "על תירות וזהות"; **חנה בנדקובסקי**, מרכז ירושלים ליחסי יהודים-נוצרים, בנושא "סוגיית הכשרת מדריכים בנושא נצרות".

מפגשי סמינר ה"דיואן" – להצגה ולדיון במחקרים בעבודה ולמפגש עם חוקרים ותיקים

ד"ר יגאל בן-נון, Sorbonne, Paris École Pratique des Hautes Études: "זרמים רעיוניים באינטליגנציה היהודית במרוקו העצמאית"

ד"ר אפרים שהם-שטיינר, המחלקה להיסטוריה של עם ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב: "שיתופי פעולה פוליטיים בין יהודים לנוצרים במאה ה-11"

אתיקה במחקר

באופ נערכים מחקרים שונים שבהם מעורבים חברי הסגל וכן סטודנטים העורכים מחקרים כחלק ממילוי חובותיהם לקבלת התואר. ועדת האתיקה המוסדית מורכבת משישה חברי סגל אקדמי בכיר שמייצגים תחומי דעת שונים. מטרת הוועדה היא להבטיח שכל מחקר הנערך באופ יכבד את כללי האתיקה שנקבעו בחוקי מדינת ישראל ואת אמות המידה האתיות של האוניברסיטה עצמה. הוועדה מטפלת בנושאים שונים, בהם הגנה על כבודם ועל פרטיותם של נחקרים (אישור שאלונים, סקרים, שימוש בנתונים ועוד), מניעת מצבים של ניגוד עניינים ועוד. כמו כן הוועדה פועלת בשיתוף עם מינהל המחשוב באופ להגדרת השימוש במאגרי מידע מוסדיים והנגישות אליהם לצורכי מחקר לגורמים המעוניינים בכך. נוסף על ועדת האתיקה המוסדית פועלת באופ גם ועדת אתיקה במחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה. בשנה האחרונה הוקמו שלוש ועדות אתיקה משניות נוספות במחלקה לניהול ולכלכלה, במחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב ובמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת. עקב הגדלת נפח הפעילות של ועדות האתיקה, מינהל המחשוב פועל לשדרוג המערכת הממוחשבת המשמשת להגשה מקוונת של בקשות לוועדות האתיקה השונות ולניהול הטיפול בהן.

אירועים שבהם השתתפו חוקרי האופ

אירוע השקה בישראל של תכנית המופ Horizon 2020 האירופית

בחודש פברואר השנה אירחה האופ את אירוע ההשקה בישראל של תכנית Horizon 2020, תכנית המסגרת למופ של האיחוד האירופי לשנים 2014-2020. תקציב התכנית עומד על 77 מיליארד אירו לשבע שנים, והוא מיועד למימון פעילות מחקר ופיתוח של התעשייה, האקדמיה, מכוני מחקר, ארגונים ציבוריים ופרטיים. מטרת ההשתתפות של ישראל בתכנית היא לפתוח בפני גופים ישראלים שער להשתלבות אסטרטגית במסגרות המחקר, הפיתוח והשיווק של אירופה ולהרחיב את תחומי הפעילות העולמית של התעשייה. אירוע ההשקה אורגן על ידי ISERD – הגוף הממלכתי המופקד על שילוב מדינת ישראל ב-ERA (European Research Area). ISERD הוקם על ידי ממשלת ישראל ופועל מלשכת המדען הראשי במשרד הכלכלה. ב-ISERD שותפים גם משרד המדע, הטכנולוגיה והחלל, ות"ת, משרד החוץ ומשרד האוצר. באירוע השתתפו בכירים מנציבות האיחוד האירופי בבריסל

ד"ר אהוד קריניס, המחלקה למחשבת ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב: "גלות עם ישראל והיעדרות (ע"בה) האמאם המשיח – יהודה הלוי והמחברים השיעים אלנעמאני ואבן באבויא"

ד"ר פאבל מצייקו, החוג למחשבת ישראל, האוניברסיטה העברית: "המתיידיים בצולה האירופית של המאה הי"ח" פרופ' חגי ארליך, החוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל-אביב: "פעמיים אבן לאותו הנהר – מצרים, אתיופיה וסכרי הנילוס" פרופ' רמי גינת, המחלקה למדעי המדינה, אוניברסיטת בר-אילן: "קומוניסטים יהודים מצרים ובני ארצם בחיפוש אחר המהפכה"

כנסים בין-לאומיים

הכנס השנתי השלישי בנושא "המשפחה: דינמיקה תרבותית ודיאלוג בין יהודים, נוצרים, מוסלמים".

מבחר מחקרים בסיוע המכון

ד"ר עפרי אילני, אוניברסיטת הומבולדט, ברלין: "פייטיזם ופילושמיות בגרמניה במאות ה-18 וה-19" כרמה בן-יוחנן, אוניברסיטת תל-אביב: "דיאלוג ופולמוס יהודי נוצרי באמריקה: עיונים בתאולוגיה קתולית ובמחשבה יהודית-אורתודוקסית בנות-זמננו"

שיתופי פעולה עם אוניברסיטאות אחרות בנושא תשתיות מחקר

מדיניות האופ היא למצוא לחברי הסגל הנדרשים לתשתיות למחקר ניסוי פתרון במסגרת שיתופי פעולה עם מוסדות אקדמיים אחרים. לפני שנים אחדות נחתם בין האופ לאוניברסיטת תל-אביב הסכם מסגרת שמאפשר לחברי סגל מהאופ מתחום המדעים הניסויים לקיים פעילות מחקרית יציבה והמשכית תוך שימוש בתשתיות המחקר של אוניברסיטת תל-אביב. השנה נחתם הסכם המשך עם האוניברסיטה העברית בירושלים המאפשר לד"ר יאיר בן-חיים, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, לערוך את מחקריו במחלקה לנירוביולוגיה במכון למדעי החיים של האוניברסיטה העברית בירושלים. כמו כן החלו מגעים לחתימת הסכם עבור ד"ר עפר ריעני, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, לעריכת מחקריו בטכניון.

ליל המדענים, ספטמבר 2014

בשיתוף בית איזי שפירא (העמותה לשינוי חייהם של אנשים עם מוגבלויות).

מענקי מחקר אישיים מקרנות חיצוניות

השנה אושרו 27 מענקי מחקר ומלגות מקרנות חיצוניות.

מענקים מהקרן הלאומית למדע

ד"ר אסתי אייזנמן, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכתה במענק מחקר בנושא "ביאור רלב"ג לקיצור השמע הטבעי לאבן רשד – מהדורה מדעית עם מבוא והערות".

פרופ' יהונתן גרנות, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, בשיתוף עם פרופ' יורי יוברסקי מאוניברסיטת בן-גוריון, זכו במענק מחקר בנושא "זרימות יחסיות וממוגנטות ממקורות אסטרופיזיקליים".

פרופ' נורית גרץ, מהמחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות, זכתה במענק מחקר בנושא "זמנים, מרחבים ואתיקה: הקיבוץ ביצירות קולנוע וספרות".

ובראשם מנכ"ל המשרד (ההנהלה הכללית) למחקר וחדשנות של האיחוד האירופי, נציגי משלחת האיחוד האירופי בישראל ובראשם השגריר, המדען הראשי של משרד הכלכלה, נשיאת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, מנכ"לית משרד המדע הטכנולוגיה והחלל ומכובדים נוספים. לאירוע הגיעו כ־600 איש, בהם חברי סגל מאוניברסיטאות שונות, אנשי מינהל ממשרדי ממשלה, נציגי שגרירויות, אנשי תעשייה, חברות ייעוץ ועוד. אירוע ההשקה זכה לסיקור תקשורת נרחב ברשתות הטלוויזיה, הרדיו והעיתונות הכתובה.

ליל המדענים

ליל המדענים הוא אירוע המתקיים בכל רחבי הארץ ובאירופה מאז 2007 בחסות משרד המדע והטכנולוגיה והאיחוד האירופי. השנה עמד ליל המדענים בסימן "מדעי הים והמים". באירוע זה, הפתוח לקהל הרחב, השתתפו סטודנטים, חברי סגל, עובדי אוניברסיטה ובני משפחותיהם. במהלך האירוע נערכו פעילויות שונות, ובהן מגוון הרצאות, תערוכת תוצרים מן הים, סדנאות חווייתיות, ניסויי מדע עם מים, כתב חידה ועוד. רוב הפעילויות לילדים נערכו במתחם הגן האוניברסיטאי תחת כיפה השמיים. השנה ניתנה שימת לב מיוחדת להנגשת כל הפעילויות לקהל עם מוגבלויות, ונערכה פעילות מונגשת

מענקים מקרנות חיצוניות אחרות

פרופ' אביעד בר־חיים, מהמחלקה לניהול ולכלכלה וד"ר **אור קרסין** מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, זכו במענק מחקר מטעם קרן פרידריך אברט בנושא "Corporate Social Responsibility in the Israeli Industrial Sector – Investigating Multivariate Effects".

ד"ר טל הסנר, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, בשיתוף עם פרופ' ליאור וולף מאוניברסיטת תל־אביב, זכו במענק מחקר מטעם משרד הביטחון בנושא "Utilizing big data inface recognition through deep learning".

ד"ר ורדה וסרמן, מהמחלקה לניהול ולכלכלה, בשיתוף עם ד"ר דלית יסעור־בורוכוביץ מהמכללה האקדמית עמק יזרעאל, זכו במענק מחקר מטעם המרכז להגירה ושילוב (רופין) בנושא "נרטיבים של הצלחה – מקרה הבוחן של יוצאות אתיופיה".

ד"ר ענבל טובי־ערד, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, זכתה במענק שעות ליבה במחשבי העל של LinkSCEEM מטעם האיחוד האירופי בנושא "Temperature and substitution effects on the mechanism of sigmatropic shift reactions".

פרופ' מוסטפא כבהא, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכה במענק מחקר מטעם האקדמיה ללשון ערבית בנושא "השמות הפלסטיניים של המקומות ויחסם למרחב".

פרופ' מירי סרוז'ון ז"ל, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, זכתה במענק מחקר מטעם קרן Association française contre les myopathies-AFM בנושא "T cell involvement and development of new immunotherapies for MuSK myasthenia gravis in a mouse mode".

פרופ' יורם עשת וד"ר אינה בלאו, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכו במענק מחקר מטעם משרד החינוך בנושא "הונאה בלמידה בטכנולוגיות דיגיטליות בעיני תלמידים, מורים והורים בישראל – מאפיינים ודרכי התמודדות".

ד"ר אסתר קליין־ווהל וד"ר אינגריד ברט, מהיחידה לאנגלית, זכו במענק מחקר מטעם קרן Tempus, האיחוד האירופי, בנושא "English as the Cornerstone of Sustainable Technology and Research".

ד"ר עפר ריעני, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, בשיתוף עם ד"ר דורון פאפו מאוניברסיטת בן־גוריון ופרופ' אהוד קינן מהטכניון, זכו במענק מחקר מטעם משרד המדע בנושא "מולטיפארנים: קולטאנים סינתטיים חדשים וניצולם לקטליזה ולחישה סלקטיבית".

ד"ר רונית ויסמן, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, זכתה במענק מחקר בנושא "בקרה של פעילות מסלול TORC2-Gad8 על ידי גלוקוז, עקת מלחים ואותות סביבתיים נוספים".

ד"ר ורדה וסרמן, מהמחלקה לניהול ולכלכלה, בשיתוף עם ד"ר דלית יסעור־בורוכוביץ מהמכללה האקדמית עמק יזרעאל, זכו במענק מחקר בנושא "גישת המיקומים הצולבים (intersectionality), נרטיבים של הצלחה ודפוסי אינטגרציה – מקרה הבוחן של עולות אתיופיות בכוח העבודה".

ד"ר ערן חיות, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכה במענק מחקר בנושא "שינויים כלליים בעמדות: לכל פעולת התקרבות התרחקות יש תגובה נגדית".

פרופ' יואב יאיר, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, זכה במענק מחקר בנושא "מידות מהקרקע ומהאוויר של פרמטרים חשמליים באטמוספירה במזג אוויר נאה והקשר שלהם לפעילות השמש".

פרופ' דוד לורנץ, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, זכה במענק מחקר בנושא "מודולריות מונחית שפה עבור תכנות מונחה היבטים".

ד"ר אורן סופר, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, זכה במענק מחקר בנושא "ספירלת השתיקה בעידן הטוקבקים – הערכה מחודשת של התאוריה בקונטקסט הישראלי".

ד"ר גתית קוה, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, בשיתוף עם ד"ר יובל פלגי מאוניברסיטת חיפה, ד"ר עמית שרירא מאוניברסיטת בראילן ופרופ' דב שמוטקין מאוניברסיטת תל־אביב, זכו במענק מחקר בנושא "גיל סובייקטיבי ומרחק סובייקטיבי מהמוות: האם הערכות עצמיות יכולות לנבא ירידה תפקודית, מה ממתן ניבוי זה ואילו גורמים משפיעים על הערכות אלו?".

פרופ' סוניה רוקס, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, בשיתוף עם פרופ' לילך שגיב מאוניברסיטה העברית, זכו במענק מחקר בנושא "המנגנונים הקושרים בין ערכים להתנהגות: תפקידם של תשומת לב ופרשנות".

ד"ר איריס שגריר, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכתה במענק מחקר בנושא "התפתחות העירונית של ירושלים בתקופה הצלבנית".

פרופ' שלמה שובאל, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, בשיתוף עם ד"ר איילת גלבע מאוניברסיטת חיפה, זכו במענק מחקר בנושא "קשרים קיפורפניקיים בתקופת הברזל הקדומה: מחקר כלי החרס הקיפורגיאומטריים בתל דור".

ד"ר עפר ריעני, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, בשיתוף עם ד"ר דורון פאפו מאוניברסיטת בן-גוריון ופרופ' אהוד קינן מהטכניון, זכו במענק מחקר מטעם משרד המדע בנושא "מולטיפארנים – קולטנים סינתטיים חדשים וניצולם לקטליזה ולחישה סלקטיבית": המחקר מבוסס על פיתוח משפחה חדשה של קולטנים סינתטיים בצורת מכלים, שאנו מכנים בשם מולטיפארנים (מולטיפאריס – שיש לו הרבה פנים). המולטיפארנים שונים במובנים רבים מכל אחת מהמולקולות המארחות הידועות כיום. ראשית, בעוד כל המארחים החלולים הידועים לנו הם אולגומרים טבעתיים של אבן בניין אחת, המולטיפארנים בנויים מכמה יחידות שונות המחוברות יחד לסירוגין. שנית, בעוד כל המארחים האחרים מיוצרים בדרך כלל בשלב אחד, ואחריו נדרשים תהליכי הפרדה וניקוי, את המולטיפארנים אנו מייצרים באופן מודולרי בעזרת כמה גישות סינתטיות חלופיות, שהן כלליות וניתנות לביצוע בכמויות גדולות. שלישית, ניתן לשנות בקלות ולהתאים את מבנה מולקולת המולטיפארן למשימות ספציפיות וקישור חזק לאורח ספציפי על ידי כוונן עדין של גודל החלל ואופי הקבוצות הפונקציונליות. רביעית, היכולת לחבר כמה מולטיפארנים למולקולה אחת יכולה ליצור מארחים רב-ערכיים בעלי קבועי קישור גבוהים מאוד. במחקר זה ייעשה שימוש פונקציונלי במולטיפארנים כמולקולות כלוב לקטליזה אורגנודמתכתית ולקישור של מערכות פוליאורומטיות עם יישומים מעניינים בתעשייה הכימית והפטרוכימית וכן לניטור הסביבה.

מלגות ות"ת לבתרי דוקטורנטים מצטיינים

ד"ר רונית וייסמן, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, זכתה בהארכה לשנה שלישית של מלגה עבור משתלם בתר-דוקטורנט מהודו.

ד"ר גל בן-יהודה, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכתה במלגה עבור משתלמת בתר-דוקטורנט מהודו.

ד"ר עפר ריעני, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, זכה בהארכה לשנה שלישית של מלגה עבור משתלם בתר-דוקטורנט מהודו וכן במלגה עבור משתלם נוסף בתר-דוקטורנט מהודו.

ד"ר נעם שנטל, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, בשיתוף עם פרופ' צבי בנטואיץ' וד"ר שירי משנר ממרכז מדע ים המלח והערבה, פרופ' מיכאל דוד מבית חולים בלינסון וד"ר שושנה ישראל מבית חולים הדסה זכו במענק מחקר מטעם משרד המדע בנושא "המיקרוביום העורי ו-HLA כבסיס לסמנים ייחודיים לרפואה מותאמת אישית עבור חולים בפסוריאזיס ובאטופיק דרמטיטיס".

להלן תיאור קצר של שניים מן המחקרים שקיבלו השנה מימון מקרן חיצונית תחרותית.

ד"ר איריס שגרי, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכתה במענק מחקר מטעם הקרן הלאומית למדע בנושא "התפתחותה העירונית של ירושלים בתקופה הצלבנית": ירושלים הנוצרית של ימי הביניים הייתה מרחב מרובה סתירות. בעוד בהגות ובדמיון הנוצרי היא נתפסה כעיר אידאלית בעלת מאפיינים שמיימיים, הרי בפועל יישובה ותפקודה בתקופה הנדונה הציבו אתגרים רבים בפני שליטיה, שניסו להפוך אותה למרכז שלטוני, כלכלי, דתי ואזרחי ולבירתה של הממלכה החדשה שהקימו הצלבנים במזרח. אף שיש בידינו אוסף גדול של תיאורים ותעודות המלמדים על החיים בעיר, טרם גובשה תמונה כוללת של העיר ותפקודה לאורך זמן. המחקר מציע שילוב של ניתוח טקסטואלי של הנתונים שיחולצו מן המקורות הראשוניים המתייחסים לירושלים הצלבנית במאות 11-13 עם הממצאים הארכאולוגיים שנאספו בעיר בעשורים האחרונים על מנת ליצור תמונה אינטגרטיבית של מבנה העיר על רובעיה, פריסתה הטופוגרפית ואוכלוסייתה בתקופה הנדונה. המחקר יתבסס על מכלול המקורות הנוגעים לירושלים הצלבנית, מסד הכולל מסמכים משפטיים, היסטוריים, דתיים וכלכליים. תעודות אלה מפרטות את המידע על המבנים בעיר, על תכניתה ואופי אכלוסה לרבות שכונותיה, המקומות הקדושים, השווקים ומוסדות כנסייתיים ואחרים. הצלבנות של מידע זה, שלא נותח מעולם כמכלול שלם, עם המידע המתעדכן תדיר על הממצא הפיזי עתידה ליצור תמונה מחקרית שלמה בהרבה מהתמונה הקיימת כיום על אודות תפקודה של העיר כמרחב אורבני ועל השינויים שהתרחשו במרחב זה. הנתונים שיקובצו ממכלול המקורות ישמשו לבניית בסיס מידע ממוחשב ולמיפוי בעזרת מערכת מידע גאוגרפית (GIS) של העיר תוך שימוש בתובנות עדכניות מהשיח האינטרדיסציפלינרי בתחום מדעי הרוח הדיגיטליים (Digital Humanities).

מענקי מחקר ומלגות מהקרן הפנימית

האו"פ מעמידה לרשות חוקריה מימון למינוף מחקרים כדי לאפשר את הגשתם לקרנות חיצוניות. בשנת תשע"ד הוגשו לרשות המחקר 94 בקשות למימון מהקרן הפנימית, ומהן אושרו 88 בקשות (93.6%).

פרסים והוקרה על מחקר אקדמי

פרופ' בנימין נויברגר, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, זכה בפרס מפעל חיים לשנת 2014 של האגודה הישראלית למדע המדינה.

פרופ' יגיל לוי, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, נבחר ליושב ראש קבוצת המחקר האירופית לצבא וחברה.

הוצאת הספרים של האו"פ

האו"פ השיקה בראשית שנת הלימודים תשע"ד את **הוצאת הספרים של האוניברסיטה הפתוחה**, The Open University of Israel Press, ובה יראו אור ספרי מחקר ועיון מקוריים, מחדשים ומעוררי עניין בכל תחומי הדעת. הוצאת הספרים החדשה פועלת בנפרד מבית ההוצאה הוותיק המוציא לאור את ספרי הלימוד של האוניברסיטה הפתוחה, אשר רכשו לעצמם מוניטין רב.

בראש הוצאת הספרים עומדת פרופ' אביבה חלמיש, ולצדה מכהנים במערכת: פרופ' שרה גור־רוזנבלט, פרופ' אמיר הורוביץ, פרופ' יואב יאיר ופרופ' מוטי רגב (האוניברסיטה הפתוחה); פרופ' תמר אלאור (האוניברסיטה העברית בירושלים); פרופ' מחמוד גנאים (אוניברסיטת תל־אביב); פרופ' קטרין קוג'מן־אפל (אוניברסיטת בן־גוריון בנגב) ופרופ' שיזף רפאלי (אוניברסיטת חיפה). כתבי היד המגיעים אל הוצאת הספרים עוברים תהליך שיפוט אקדמי מוקדם, וכתבי היד שיאושרו לפרסום, יראו אור הן במהדורה מודפסת והן במהדורה דיגיטלית (e-book). עד כה הגיעו למערכת כמאה פניות של מתעניינים והוגשו כשלושים כתבי יד הנמצאים בשלבים שונים של טיפול.

הוצאת הספרים מטפלת גם בהתקשרויות של האו"פ עם גורמים חיצוניים בנוגע להוצאה לאור של כתבי עת. נחתם הסכם עם מכון סאלד בירושלים להוצאה משותפת של כתב העת **מגמות** בעריכת פרופ' יגיל לוי (מטעם האוניברסיטה הפתוחה) ופרופ' יורם בילו (מטעם מכון סאלד), ונעשו שינויים בתקנון שיתוף הפעולה עם אוניברסיטת תל־אביב ועם מרכז זלמן שזר בנוגע להוצאה לאור של כתב העת **זמנים**.

בקיץ תשע"ד הכריזה האוניברסיטה הפתוחה על הענקת פרסים על שם "קרן גולדברג" לכתבי יד מצטיינים. פרס אחד (בסך 50,000 ש"ח) יוענק לכתב יד שמחברו פרסם ספר עיון אחד לפחות בעבר, ופרס אחד (בסך 25,000 ש"ח) יוענק לכתב יד שהוא יצירת ביכורים של מחברו. האו"פ תכסה במלואן את עלויות ההוצאה לאור של כתבי היד הזכרים.

לזכרה של דיקן המחקר פרופ' מירי סורוז'ון ז"ל

פרופ' מרים (מירי) סורוז'ון עשתה את עבודת הדוקטורט שלה במכון ויצמן ולאחר מכן עברה תקופת השתלמות במסגרת בתרהדוקטורט באוניברסיטת Tufts בארצות הברית. לאו"פ הגיעה ב־1987, הצטרפה לסגל הבכיר במחלקה למדעי הטבע והחיים בדרגת מרצה בכירה ובמהלך השנים קודמה עד לדרגת פרופסור מן המניין.

ב־27 שנות עבודתה באו"פ מילאה מירי תמיד תפקידי מפתח בתחום המינהל האקדמי: חברה במועצת האוניברסיטה, חברה בוועד המנהל, חברה בוועדות המינויים, דיקן הלימודים האקדמיים, יו"ר הוועדה לקליטת חוקרים מצטיינים, דיקן המחקר ועוד.

בד בבד עם תפקידיה הרבים באו"פ עסקה מירי גם במחקר פעיל בשני כיוונים. במכון ויצמן, בשיתוף פעולה פורה וארוך שנים עם פרופ' שרה פוקס, חקרה את המחלה האוטואימונית מיאסטיניה גרביס המתבטאת בחולשת שרירים. במחלה אוטואימונית, כלומר מחלת חיסון עצמי, תאי מערכת החיסון בגוף מאבדים את הסבילות החיסונית ותוקפים תאים ורקמות של הגוף עצמו במקום לתקוף פולשים חיצוניים. ביטוי אופייני למחלות אלה הוא מוות של תאים והרס של רקמות בגוף המתרחשים באזור כלשהו בגוף ללא סיבה ברורה. המטרה העיקרית של המחקר שערכה מירי על המחלה

מיאסטיניה גרביס הייתה פיתוח שיטות טיפול חדשות, שכן השיטות הקיימות מלוות בתופעות לוואי משמעותיות ומכבידות.

כיוון מחקרי אחר שבו עסקה מירי נעשה בשיתוף פעולה עם פרופ' דרורית נוימן מאוניברסיטת תל־אביב. אחד הנושאים שחקרו יחד היה חלבון העמילואיד המקושר למחלת האלצהיימר. באחד המאמרים שפרסמו בתחילת הדרך המחקרית הזו, הן בדקו את ההשפעה שיש למצב של ביטוי יתר של חלבון העמילואיד, כפי שקורה לעתים במחלת האלצהיימר. נושא מחקר נוסף שהתמקדה בו יחד עם פרופ' נוימן היה הביולוגיה של קולטן בשם אריתרופויאטין (Erythropoietin), הורמון המופק בכליה. לתאים במח העצם יש קולטנים להורמון זה, וקישור ההורמון לקולטן מעודד יצירת כדוריות דם אדומות. לאריתרופויאטין תפקידים ביולוגיים חשובים נוספים, ושימוש באריתרופויאטין מלאכותי נעשה לצורך טיפול באנמיה מסוגים שונים.

לביצוע מחקרה השיגה מירי מימון רציף ארוך שנים מקרנות תחרותיות ויוקרתיות כמו האיחוד האירופי, קרנות ייעודיות לחקר מחלות כמו מיאסטיניה גרביס, משרד הבריאות – קרן המדען הראשי ועוד. מחקרים אלו, שבמסגרתם גם הנחתה סטודנטים לתארים מתקדמים, הניבו עשרות מאמרים ופרקים בספרים וכמה פטנטים.

בתחום ההוראה באו"פ הייתה מירי אחראית לפיתוח ולהוראה במקבץ רחב של קורסים לתארים במדעי החיים, בהם קורסים באימונולוגיה (קורס רגיל, קורס מעבדה וקורס סמינריוני), בתורת הנגיפים, בגנטיקה ועוד. במחלקה למדעי הטבע והחיים, כמו באו"פ בכלל, היה למירי מעמד מוערך ביותר, והיא הייתה אחד מעמודי התווך של המחלקה.

ואולם מעל לכול בלטה אישיותה יוצאת הדופן של מירי. יחסיה עם הסובבים אותה שילבו הערכה הדדית, קשרים עמוקים של עניין מדעי בצד ידידות אמיתית. פעמים רבות נרקם שילוב בונה ומעצים של חברות ויחסים מקצועיים. עם זאת מירי ידעה להיות ברורה מאוד, גם כשדעותיה לא נעמו לאוזנו של השומע, ולעתים השמיעה דברים נחרצים ומבוססים, אבל תמיד ברוח בונה. מירי הייתה מדענית סקרנית, קפדנית, עם ראייה מקורית ויצירתית. תכונה בולטת נוספת של מירי הייתה תשומת לב לפרטים הקטנים בצד הבנה כוללת של מצבים ותהליכים. אישיותה האצילית הקרינה תמיד על הסובבים אותה והטביעה את חותמה ביחסיה עם אנשים.

נפלה בחלקנו באו"פ זכות גדולה על היותה אחת מאתנו. אנחנו כואבים את לכתה.